

MONIKA BOBULSKA

Wydział Teologiczny
Uniwersytet Opolski

Kariera zawodowa kobiet w ujęciu etyczno-społecznym¹

Streszczenie: Najwłaściwszym kryterium konstytuującym znaczenie kariery zawodowej dla człowieka, a w szczególności dla kobiety, jest ujęcie jej w kategorii wartości, co spróbowano przedstawić w niniejszym artykule. Analiza i dane statystyczne prezentują, na jakiej pozycji w hierarchii wartości stoi kariera zawodowa i jak wielkie znaczenie ma dla życia poszczególnej jednostki. Jak postrzeganie pracy odbija się na tworzeniu sieci kontaktów międzyludzkich, pokażą analizy poszczególnych tekstów źródłowych, a wśród nich dokumenty kościelne.

Przedmiotem badań objęty jest tak zwany „geniusz kobiety”. Termin ten wywodzi się z papieskiego nauczania Jana Pawła II, który w ten sposób chciał zwrócić uwagę na zasadnicze kwestie dotyczące kobiecej natury i jej osoby. Aby nakreślić jego koncepcję widzenia wspomnianego „geniuszu”, analizą zostaną objęte jego własne, opublikowane dokumenty, jak i nawiązania do nich w innych tekstach.

Artykuł podejmuje również próbę spojrzenia na karierę zawodową kobiet i macierzyństwo jako dwa obszary możliwe do jednoczesnej realizacji, bez dyskryminacji któregośkolwiek z nich. Stanowiąc on będzie propozycję odpowiedzi na postulat pogodzenia ze sobą podstawowych potrzeb kobiet: życia małżeńskiego, rodzinnego, społecznego i zawodowego.

Słowa kluczowe: kobieta, kariera zawodowa, wartość.

Wstęp

Kobiety, które decydują się na kształtowanie kariery zawodowej, są zobligowane do przyjęcia zarówno korzyści płynących z podjęcia zatrudnienia, jak i do poniesienia kosztów z tym związanych. Ma to odzwierciedlenie w ich prywatnym życiu. Dla jednych kariera jest szansą na samorozwój i zwiększanie własnych zdolności i umiejętności na gruncie zawodowym, dla innych istotą pracy zarobkowej jest partycypacja w społecznej rzeczywistości. Osiągając sukcesy w branży zawodowej, zdobywają wyższy status społeczny. Wiele argumentów, które skłaniają kobiety do udziału w wielobranżowej ekspansji rynku, przemawia w obronie ich pracy zarobkowej. Motywy i przyczyny, skłaniające kobiety do aktywności zawodowej, na-

¹ Artykuł stanowi przepracowany i zaktualizowany trzeci rozdział nieopublikowanej pracy magisterskiej autora.

kreślają szerokie spektrum zagadnień, a także problemów związanych z karierą i jej realizacją. Wydaje się, że w dzisiejszym świecie niezbędne jest zdobywanie środków do życia właśnie przez pracę, ale konieczne jest w tym przypadku odpowiednie traktowanie pracy.

1. Definicja kariery zawodowej

Satysfakcjonująca praca zawodowa oraz kariera jako cel dla młodych to oznaka czasu i zmian, które można dostrzec w dzisiejszym społeczeństwie, a w szczególności wśród osób wkraczających na rynek pracy. Może ona stanowić etap ogólnego rozwoju zawodowego, jak i odrębną dziedzinę życia. Jako pojęcie, karierę można definiować na wiele sposobów, w zależności od przyjętej perspektywy.

Termin „kariera zawodowa” jest popularny zarówno w literaturze socjologicznej, pedagogicznej, jak i psychologicznej. Jest rozpatrywana w różnych kontekstach, a także w odniesieniu do wybranego modelu życia, opierającego się na zasadzie stałego samodoskonalenia. Może też mieć wydźwięk negatywny, jeśli jednostka podporządkowuje jej swoje życie. Kariera wraz z sukcesem zawodowym są obecnie powszechnie cenione przez ludzi, bez względu na płeć i coraz częściej także bez względu na wiek².

Jeśli przyjrzeć się encyklopedycznej definicji, „kariera” oznacza zdobywanie przez jednostkę coraz wyższych stanowisk i pozycji w działalności zawodowej, społecznej, politycznej, a także artystycznej. Pojęcie to dotyczy także przechodzenia z pozycji społecznych niżej do wyżej cenionej w danym społeczeństwie. Tym samym mianem określa się przebieg pracy zawodowej człowieka w ciągu jego życia³. Jeśli zaś skojarzymy to pojęcie z awansem, można określić ją jako przesunięcie, przejście na wyższe stanowisko w hierarchii zawodowej. Może być także uzyskaniem wyższej godności w postaci otrzymania nowego stopnia, tytułu itp. Z awansem powiązana jest również zmiana wysokości dochodu i podwyższenie poziomu wykształcenia. Natomiast jej konsekwencją jest zaspokojenie potrzeb materialnych i kulturowych, a także uzyskany prestiż w środowisku społecznym⁴. Leksykon pedagogiki pracy przypisuje karierze zawodowej dwa znaczenia. Pierwsze odnosi się do zmiany pozycji w danym społeczeństwie, a drugie do przebiegu pracy zawodowej w cyklu życia człowieka. Mowa tutaj o „ścieżce awansowej”, lub zmianie branży⁵.

Karierę można określić jako swoistą ścieżkę do osiągnięcia profesjonalnej doskonałości i satysfakcji na płaszczyźnie zawodowej. Aby ją zdobyć, konieczne jest pokonanie licznych szczebli w hierarchii organizacji, z czym związane jest zwiększenie odpowiedzialności, zarobków, a także uzyskanie wspomnianego wcześniej prestiżu. Definiowanie i określanie kariery zmieniało się wraz z przeobrażeniami

² W. Duda, D. Kukła, *Kariera zawodowa wobec postępujących przemian pracy*, Częstochowa 2010, s. 39.

³ *Kariera*, w: *Wielka Encyklopedia PWN*, red. J. Wojnowski, t. XIV, Warszawa 2003, s. 300.

⁴ Tamże.

⁵ T. Nowacki, *Leksykon pedagogiki pracy*, Warszawa 2004, s. 129.

społeczno - kulturowymi i etycznymi. Obecnie kariera jest niezbędnym elementem samorealizacji dla większości osób⁶.

W tradycyjnym rozumieniu kariera zawodowa jest ciągiem pełnionych funkcji, zajmowanych pozycji i stanowisk pracy. Natomiast współczesne podejście określa tym terminem główny kierunek rozwoju człowieka, który dana jednostka w sposób indywidualny i świadomy realizuje na przestrzeni całego życia. Odzwierciedleniem tego stanu rzeczy jest kariera życiowa, której jednym z najistotniejszych elementów jest właśnie kariera zawodowa⁷.

Przechodząc do socjologicznego znaczenia, termin kariery odnosi się do pewnej strefy obiektywnych faktów społecznych. Bierze się tu pod uwagę zmianę pozycji społecznej jednostki, z reguły z niższej na wyższą. Na przestrzeni zawodowej zmiany te dotyczą zajmowanego stanowiska. Kariera zawodowa może też być rozumiana jako biografia zawodowa, wspinanie się przez szereg pozycji w hierarchii pionowej, w których każda znajduje się wyżej od poprzednich w odczuciu społecznym, opartym na miarach prestiżu społecznego, albo też bogactwa, sławy itp. Terminem tym określa się także sekwencję ról i pozycji zawodowych, które dana jednostka obejmuje w różnych fazach cyklu życiowego⁸. Przyjmując je, tworzy karierę o charakterze indywidualnym, wyjątkowym. Dlatego tak ważne jest w tym przypadku określenie swoich zainteresowań, które odgrywają znaczącą rolę w przebiegu kariery i jej kształtowaniu. Pobudzają one do podejmowania działań ukierunkowanych na określoną dziedzinę własnych uzdolnień oraz pomagają określić i sprecyzować cel pracy zawodowej. Właśnie w pracowniku tkwi największy problem rozwoju kariery, bo sam musi wykazać chęć jej kreowania i własnego rozwoju⁹. Duże znaczenie ma w tym przypadku sposób rozumienia i traktowania kariery

2. Kariera jako wartość

Kobiety, które chcą budować ścieżkę kariery, mają na celu uzyskanie dzięki temu szeregu korzyści dla siebie i dla najbliższych. Jeśli przyjrzymy się karierze traktowanej jako wartość, można dostrzec wiele jej pozytywnych aspektów. Ważnym argumentem przemawiającym za takim spojrzeniem na karierę jest fakt, iż dzisiaj stanowi ona wartość priorytetową w życiu większości społeczeństwa, a także ma wpływ na kształt życia jednostki¹⁰. Kariera jest sposobem traktowania pracy, jako możliwości samorozwoju, wykazania się. Jak podaje D. Gizicka, „praca jest wartością, która

⁶ Tamże.

⁷ H. Januszek, *Planowanie karier zawodowych – nowy instrument motywowania pracowników*, „Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Poznaniu”, Poznań 1998, s. 189-190.

⁸ D. Kukła, *Bariery rozwoju zawodowego kobiet*, w: *Znaczenie aktywności edukacyjnej i zawodowej dla człowieka*, red. A. Augustyn, A. Łacina Łanowski, Łódź 2010, s. 314-320.

⁹ J. Poczesna, *Wymagania rynku pracy w kontekście budowania kariery zawodowej*, „Problemy Profesjologii” 1 (2006), s. 106.

¹⁰ Z. Wiatrowski, *Podstawy pedagogiki pracy*, Bydgoszcz 2005, s. 78.

stanowi cenne źródło satysfakcji życiowej”¹¹.

Z kolei M. Suchar określa pracę jako wartość autoteliczną wtedy, gdy stanowi ona źródło radości i satysfakcji człowieka, a jednocześnie stwarza szansę na samorealizację jednostki. Często można spotkać się z opinią, iż praca daje poczucie własnej wartości. Dla wielu sens pracy jest utożsamiany z sensem życia. Jednak z drugiej strony, aktywność zawodowa może być traktowana przez człowieka w sposób instrumentalny i stanowić jedynie środek do osiągnięcia innych celów¹².

Papież Jan Paweł II często wypowiadał się na temat pracy. Według niego posiada ona swoją zasadniczą wartość dlatego, że jest spełniana przez człowieka. Na tym też opiera się godność pracy, którą należy szanować bez względu na to, jaką pracę człowiek podejmuje. W swej aktywności zawodowej człowiek wyraża siebie samego, a poniekąd buduje własną osobowość¹³. Pracując, podejmuje się działanie, które zmienia świat materialny, nastawiony na zaspokajanie ludzkich potrzeb określonych, jako podstawowe – materialne oraz wyższych – kulturowe i duchowe. Dzięki pracy człowiek ma możliwość uzewnętrznienia swoich właściwości osobowych. Niezależnie w jakim aspekcie ujmuje się pracę, należy mieć na względzie, iż pracując, człowiek nie tylko zdobywa środki do życia, ale nieustannie wzbogaca swoją osobowość i powinien być traktowany jako podmiot w procesie zatrudnienia¹⁴. To właśnie do godności człowieka, jako osoby odwołują się powstające zawodowe kodeksy etyczne, które określają wartość i standardy postępowania przedstawicieli poszczególnych branż¹⁵. Już przez sam fakt, że praca jest podstawowym wymiarem ludzkiej egzystencji, stanowi ona zasadniczy element życia codziennego¹⁶. Jej wysoką rangę podkreśla również to, iż towarzyszyła człowiekowi od zarania dziejów jako jedna z zasadniczych form jego aktywności¹⁷. Mówi się też o prawie do pracy jako jednym z pierwszych spośród społecznych uprawnień osoby. Prawo to ma swoje uzasadnienie w wolności: przez pracę człowiek zdobywa niezależność w dziedzinie gospodarczej, a także poszerza zakres swego działania, ma możliwość podejmowania odpowiedzialności – co jest elementem wolności. Człowiek powinien pracować, gdyż jest to realizacją jego powołania¹⁸.

Warte przywołania jest stwierdzenie L. Miliana, który uważa, że praca jest po-

¹¹ D. Gizicka, *Praca zawodowa kobiety a jej miejsce w rodzinie*, w: *Spoleczeństwo, przestrzeń, rodzina. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Piotrowi Kryczce*, red. M. Szyszka, Lublin 2009, s. 325.

¹² M. Suchar, *Kariera i rozwój zawodowy*, Gdańsk 2003, s. 38.

¹³ Jan Paweł II, *Homilia w czasie nabożeństwa maryjnego odprawionego na lotnisku w Muchowcu podczas drugiej pielgrzymki do ojczyzny*, Katowice 1983, nr 8.

¹⁴ Z. Wiatrowski, *dz. cyt.*, s. 80.

¹⁵ K. J. Chojnacki, *Etyka pracy: cel czy środek? Elementy katolickiej nauki społecznej w podstawach etyki pracy*, w: *Praca, społeczeństwo, gospodarka: między polityką a rynkiem*, red. J. Osiński, Warszawa 2011, s. 35.

¹⁶ R. Doniec, *Rodzina wielkiego miasta. Przemiany społeczno-moralne rodziny w świadomości trzech pokoleń*, Kraków 2001, s. 103.

¹⁷ J. Kargul, *Obszary pozafORMALNEJ i nieformalnej edukacji dorosłych*, Wrocław 2001, s. 107.

¹⁸ K. Bełch, *Katolicka Nauka Społeczna. Podręcznik dla studentów teologii i nauk społecznych*,

nadczasowym wyznacznikiem sukcesów życiowych i towarzyszy człowiekowi od jego początków. Łączy się z jego życiem rodzinnym i z relacjami towarzyskimi. Autor podaje trzy wyznaczniki pracy jako wartości, mianowicie: zarobki, prestiż społeczny i zadowolenie wypływające z ciekawości samych czynności pracy. Pojedynczy pracownik może tworzyć dowolną konfigurację tych wyznaczników, przez co odczuwa subiektywny poziom atrakcyjności danej pracy¹⁹. Ma to ogromne znaczenie w budowaniu kariery, stanowi motywację do podjęcia coraz większych wyzwań i walki o lepsze stanowisko. Warto także zaznaczyć, że praca przyczyniła się do wyodrębnienia człowieka ze świata zwierzęcego i zadecydowała o jego aktualnych właściwościach psychofizycznych, i o rozwoju, o czym mówi filozofia pragmatyzmu²⁰.

Mówiąc o pracy w kategorii wartości, warto zaakcentować, że praca stanowi wartość bezdyskusyjną, a przy tym uniwersalną, która w istotny sposób wpływa na kształt i przebieg życia każdego człowieka, indywidualnie i społecznie. Może wyzwolić w ludziach inicjatywę, przynieść radość i zadowolenie. Niestety, czasem stanowi źródło trudności i niezadowolenia, a w konsekwencji frustracji. W aspekcie moralnym, podczas pracy kształtuje się stosunek do niej, któremu towarzyszy tworzy klimat i atmosfera przeżywania²¹.

Aby praca przynosiła wymierne efekty, a pracownik wytrwale budował swoją karierę, człowiek podejmujący zatrudnienie musi być traktowany jako podmiot. Istotne jest tutaj przywołanie zasady: praca dla człowieka, a nie człowiek dla pracy. Należy też zwrócić uwagę, że zdolność do podjęcia zatrudnienia nie powinna być oparta tylko na formalnym kontrakcie, ale przede wszystkim na normie wzajemności²². Cenny okazuje się tutaj kontekst społeczny. Socjalizacja ukierunkowana na inkluzję zawodową kształtuje świadomość jednostki, że powinnością i godnością każdego człowieka jest sumienna praca. W aspekcie społecznym postrzegamy pracę jednostki jako jej obowiązek wobec społeczeństwa w imię wspólnego dobra. Praca, aby była postrzegana jako wartość, musi zostać usytuowana na szczycie wartości cenionych przez społeczeństwo. Socjalizacja do pracy i przekonanie, że jest ona składnikiem budującym istotę człowieczeństwa, również są elementami konstytutywnymi pracy postrzeganej jako wartość²³.

Oczywiście, człowiek podejmuje się budowania swojej kariery w zależności od tego, ile gratyfikacji może mu to przynieść i czy do takiego zajęcia podchodzi z pozytywnym nastawieniem. W. Duda i D. Kukła podjęli się badań mających na celu określenia znaczenia kariery, a także sposobów, w jaki jest ona traktowana. Weryfi-

Kielce 2007, s. 297-298.

¹⁹ L. Milian, *Praca, osobowość, kierowania: wybrane zagadnienia dla studiujących kierunek Zarządzanie*, Częstochowa 2002, s. 10.

²⁰ B. Sztumska, J. Sztumski, *Człowiek w świecie wartości*, Katowice 2002, s. 66.

²¹ M. Gębski, *Rynek pracy. Wybrane problemy*, Kielce 2008, s. 71.

²² E. Kolańska, *Praca jako cenna wartość*, w: *Przemiany pracy, postaw i ról zawodowych*, red. D. Walczak-Duraj, Łódź 2011, s. 195.

²³ Tamże, s. 203.

kując odpowiedzi ankietowanych, stwierdzili, że dla 44% respondentów praca jest sposobem na zarobienie pieniędzy. Dokładnie tyle samo uważa, że jest to szansa na samorealizację. Zaledwie dla 8,2% ankietowanych praca jest przyjemnością²⁴.

Analizując zagadnienie pracy oraz kariery jako wartości, należy ocenić stosunek jednostki do wykonywania przez nią zadań związanych z zawodem, profesją. Jest to istotne, ponieważ jakość wykonywania pracy, włożone zaangażowanie wskazują, jak ważna jest dla danej osoby praca. Otóż, jak wykazano w powyższych badaniach, dla współczesnego młodego człowieka (a w tym także dla kobiet), praca jest składnikiem życia, w który się chętnie angażuje. Skorelowane jest z tym również zdecydowane zaangażowanie włożone w działalność zawodową²⁵.

Mówiąc o karierze czy pracy w charakterze aksjologicznym, warto również zwrócić uwagę na zagadnienie etosu pracy, do niego można zaliczyć szeroko pojmowaną kulturę pracy, a więc dyscyplinę i rzetelność w wykonywaniu poszczególnych zadań. Pracownik jest również zobligowany do dbałości o narzędzia pracy i ma wykazać się umiejętnościami pokonywania napotkanych trudności²⁶.

Całą wykładnię o pracy w różnych jej aspektach można znaleźć w encyklice *Laborem exercens* (1981). Jak zostało to podkreślone już w Księdze Rodzaju, praca stanowi podstawowy wymiar bytowania człowieka na Ziemi. Fenomen przedstawionej w tej encyklice pracy polega na uniwersalnym i ponadczasowym jej charakterze. Dotyczy ona każdego człowieka, ma wpływ na otaczające go środowisko, ale i na niego samego. W dokumencie tym zwraca się uwagę na podmiotowe traktowanie człowieka, który ma prawo do celowego i planowego działania, może sam stanowić o sobie i, co również godne podkreślenia, powinien zmierzać do spełnienia samego siebie. Takie podejście warunkuje etyczną wartość pracy. W dokumencie tym neguje się traktowanie człowieka jako narzędzia pracy, produkowania dóbr i wszelkiego, związanego z tym, jego wykorzystywania. Bezprecedensowy jest fakt, iż praca stanowi dobro dla człowieka, dzięki niemu się uszlachetnia i nie można poprzez aktywność zawodową pomniejszyć jego godności (LE 1-10).

Należy jednak pamiętać o właściwych relacjach między człowiekiem a procesem pracy. To nie pracy zawdzięczamy swoje człowieczeństwo, nie ona jest naszym twórcą. Ważne, aby człowiek dzięki swojej rozumności stał się jej twórcą i panem. Praca ma być zawsze sposobem panowania człowieka nad samym sobą i nad światem²⁷.

W adhortacji *Christifideles laici* można wyczytać, że praca jest zarazem prawem i powinnością każdego człowieka. Może się w niej spełniać, rozwijać siebie, ale ona stanowi powszechne i bezpośrednie narzędzie rozwoju gospodarczego (CL 40).

²⁴ W. Duda, D. Kukla, *Kariera zawodowa wobec postępujących przemian pracy*, Częstochowa 2010, s. 82-106. Badaniami zostało objętych 312 osób w wieku 22-30 lat, będącymi studentami Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie oraz Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Respondentami są w przeważającej części kobiety. Osoby te studiują w trybie zaocznym.

²⁵ Zob. tamże.

²⁶ L. Milian, *dz. cyt.*, s. 14.

²⁷ A. Zwoliński, *Encyklopedia nauczania społecznego Jana Pawła II*, Radom 2003, s. 390.

W innym z kolei dokumencie można znaleźć stwierdzenie, że człowiek tworzy początek własności indywidualnej. Z perspektywy czasu daje się zauważyć, że wzrasta rola pracy ludzkiej jako czynnika wytwarzającego dobra materialne i niematerialne. Równocześnie czynności zawodowe jednego człowieka splatają się z pracą innych ludzi. W nawiązaniu do kontekstu społecznego należy także zauważyć, że dzisiaj bardziej niż kiedykolwiek aktywność zawodowa powiązana jest z kontaktami międzyludzkimi, człowiek pracuje dla innych. Im lepiej i głębiej potrafi odczytywać potrzeby drugiego człowieka, tym praca jest bardziej owocna i wydajna (CA 31). Taki społeczny obraz pracy niezwykle solidaryzuje się z kobiecą wizją kariery, która ze swej natury częściej angażuje się w pracę, w której ma do czynienia z ludźmi i im właśnie służy.

Odpowiednio rozpoznając potrzeby drugiego człowieka i pracując w zgodzie z nim, przyczyniamy się do dobra wspólnego społeczeństwa. Wybierając zatrudnienie, podejmujemy decyzję, która swym skutkiem obejmie także szerszą społeczność²⁸. Dlatego niezwykle ważne wydaje się spojrzenie na pracę ludzką z pozycji wspólnoty i społeczeństwa. W tych wymiarach powinno się stworzyć przestrzeń, gdzie człowiek poprzez pracę będzie mógł rozwinąć siebie, swoją osobowość i swoje powołanie. Dzięki takiemu osobistemu rozwojowi i przestrzeni życia społecznego możliwe jest służenie dobru wspólnemu²⁹. Taki społeczny aspekt pracy może stać się również jednym z podstawowych źródeł kontaktów z ludźmi, dzięki którym człowiek zawiera nowe znajomości oparte na wspólnych zainteresowaniach. Ludzie, którzy nie pracują zawodowo, mają ograniczone kontakty społeczne i trudniej jest im zaspokoić potrzebę afiliacji. Taką społeczną izolację odczuwają w szczególności kobiety, które zmuszone są do wyłącznego zajmowania się domem, czy też pozostające bez zatrudnienia³⁰.

Podjmując wyzwanie związane z pracą zarobkową, decydujemy się na wybór określonej ścieżki kariery, uwarunkowanej daną dziedziną zatrudnienia. Spojrzenie na karierę w kategorii wartości w ogromnej mierze ma wpływ na jej kształt i sposób oddziaływania na życie. Praca w kategorii wartości dyktuje odpowiednie spojrzenie na nią i sprawia, że podejmujemy określone działania zgodnie z kodeksem moralnym. Rzutuje też na postępowanie w miejscu zatrudnienia, jak i poza nim. Ma niebagatelne znaczenie w budowaniu kariery i walce o wyższe, lepsze stanowisko. Aksjologiczny wymiar powoduje, że w codziennym postępowaniu wybieramy konkretne rozwiązania. Duże znaczenie w pojmowaniu konkretnej pracy ma fakt postrzegania siebie w kategorii godności. To godność implikuje wiele zachowań w odniesieniu do etyki, którą powinny kierować się osoby zdecydowane na realizację kariery. Dostrzeżenie wartości osoby, daje podstawę do odpowiedniego kształtowania własnej

²⁸ Jan Paweł II, *Homilia wygłoszona podczas Mszy św. dla świata pracy*, Gdańsk 11.06.1987, nr 6.

²⁹ Tamże, nr 7. *Mówił o tym również w przemówieniu pożegnalnym na lotnisku w Balicach*, Kraków 1983, nr 4.

³⁰ E. Głac, *Kariera zawodowa i aktywność edukacyjna, jako szansa samorealizacji współczesnej kobiety*, Wrocław 2005, s. 17.

drogi życiowej i dokonywania wyborów.

3. „Geniusz kobiety”

Rewolucje i zmiany na tle społeczno-gospodarczym, które dotknęły kobiety, miały swoje odzwierciedlenie również w nauczaniu Kościoła. Dążąc do aktualizacji wizerunku kobiety w oczach społeczeństwa, w obliczu zagrożeń i nowych ruchów feminizacyjnych, pojawiły się nowe dokumenty, które z jednej strony broniły tradycyjnego postrzegania kobiet, wraz z podkreśleniem jej piękna, godności i powołania, z drugiej zauważono wiele nowych wyzwań dla kobiet, które nie zawsze stawiały je w pozytywnym świetle. Aby „kobiecość” nadal traktowana była z szacunkiem i była związana z jej pierwotnym powołaniem, zwrócono uwagę na wiele nowych wątków, które powiązane były właśnie z karierą zawodową.

Funkcję społeczną kobiet dostrzegł już papież Pius XII, który zachęcał katoliczki, aby angażowały się w ruchy na rzecz innych. Stanowiło to reakcję na fakt, że kobiety świeckie były w jego oczach coraz bardziej aktywne zawodowo. Zachęcał również do zaangażowania się w życie polityczne, co było precedensem w stosunku do jego poprzedników³¹. Spektakularnie i wielowątkowo na temat kobiet wypowiedział się Jan Paweł II. W około stu dokumentach przedstawił swoistą promocję kobiet, określaną przez niego mianem „geniuszu kobiety”. W swoim trafnym nauczaniu ukazał istotę kobiecości opartej na godności osobistej człowieka, a także zauważył nowe możliwości, jak i zagrożenia wpływające na postać kobiety. One same w jego oczach powinny być inspiratorkami nowoczesnych zmian, które sprzyjałyby ich rozwojowi, ale i chroniły ich naturę³².

Fenomenem i pierwowzorem dla kobiecej społeczności w nauczaniu Kościoła, jak i w wizji promowanej przez Papieża, jest Maryja - uosobienie cnót i oznaka dobroci. Jak Jan Paweł II sam ją nazywa, jest ona „prawzorem osobowej godności kobiety” (MD 5). To wskazuje podstawę do spojrzenia na cały życiorys kobiety i mówi, czym powinna kierować się w życiowych zmaganiach, by sprostać napotykanym przeszkodom.

Nieodzownym punktem wyjścia, zestawiając kobietę z Maryją, jest fakt macierzyństwa. Bez żadnych spekulacji można stwierdzić, że Matka Boża swoją osobą dała nadzwyczajny przykład matczynej miłości, którą każda kobieta powinna naśladować (MD 5). Z kolei w „Liście do kobiet” znajdziemy całą syntezę ujęcia kobiety w poszczególnych funkcjach. Dostrzega on w kobiecie nie tylko matkę, ale i małżonkę nieustannie walczącą o dobro męża, a także rysuje się w tym dokumencie obraz kobiety-siostry i córki wraz z jej konstytutywnymi przymiotami. Jako pryncypium pośród cech podawane są wrażliwość, intuicja, czy chociażby ofiarność

³¹ A. Pietrowa-Wasilewicz, *Jan Paweł II dostrzegł geniusz kobiety*, http://ekai.pl/wydarzeniem-at_dnia/x39453/jan-pawel-ii-dostrzegal-geniusz-kobiety/ [11.04.2013].

³² Tamże.

i stałość³³. W zdecydowany sposób określają one kobiecą naturę. „List do kobiet“ ma na uwadze również realizację zawodową i zaangażowanie kobiety w wielu dziedzinach życia, czego egzemplifikacją jest chociażby społeczeństwo, gospodarka, kultura i wiele innych, które właśnie dzięki kobiecej działalności zyskują znakomity kształt. Warto też wspomnieć o konsekrowanej służbie, która podwyższa status kobiety. Papież gratuluje również kobietom, że właśnie swą kobiecością wzbogacają postrzeganie świata i dzięki nim możliwy jest jego istnienie³⁴.

Aby lepiej zrozumieć fenomen „kobiecego geniuszu”, należałoby zastanowić się, co w polskim języku określa się tym mianem. Otóż według słownika, geniusz to najwyższy stopień zdolności umysłowych człowieka lub też wyjątkowe uzdolnienia w jakimś kierunku. Co za tym idzie, geniuszem nazywa się również człowieka obdarzonego niezwykłą twórczością lub wyjątkowo utalentowanego w jakiejś dziedzinie³⁵. Należy zatem dostrzec, że ukazane przez Papieża szczególne komponenty kobiety i jej orientacja na miłość do człowieka mieszczą się właśnie w tym obszarze semantycznym³⁶.

Wśród najważniejszych zadań kobiety, realizowanych w ciągu życia, a także w ramach tak zwanej funkcji królewskiej, na pierwszym miejscu należy postawić troskę o życie³⁷. Ojciec święty w encyklice *Evangelium vitae* pisze, że kobiety mają przypisaną wyjątkową i decydującą rolę w sferze myśli i działania, co umożliwia im kształtować nową kulturę sprzyjającą życiu. Ich celem jest promowanie „nowego feminizmu”, który nie ulegnie pokusie naśladowania modeli „maskulinizmu”, ale będzie polegał na propagowaniu autentycznego „kobiecego geniuszu” we wszystkich przejawach życia społecznego. Celem takiego działania ma być przezwycięzenie wszelkich form dyskryminacji, przemocy i wyzysku (EV 99).

Podsumowując, przejaw „geniuszu kobiety” polega przede wszystkim na zabezpieczeniu samej wartości osoby i jej człowieczeństwa. Rozpatrując ten właśnie fenomen, należy zauważyć szerokie spektrum i możliwości działania kobiet, a także szczególne ich zadania. Kobieta powinna być propagatorką ochrony właściwych wartości, ponieważ źle pojęty feminizm jako postawa skutkuje eskalacją problemów i wrogością zarówno wobec mężczyzn, jak i innych osób.

Kobieta przez swoją dobroć powinna ubogacać ludzkość również dzięki macierzyństwu biologicznemu i duchowemu. Służąc społeczeństwu, realizuje swoją naturę, czego najpiękniejszym wyrazem jest małżeństwo i przychodzące wraz z nim rodzicielstwo³⁸.

W swoim nauczaniu Jan Paweł II traktuje kobietę nie tylko jako jednostkę, ale

³³ Jan Paweł II, *List do kobiet A cascuna di voi*, Rzym, 29.06.1995, nr 2.

³⁴ Tamże.

³⁵ Zob. W. Doroszewski, *Geniusz*, <http://sjp.pwn.pl/szukaj/geniusz> [20.03.2013].

³⁶ M. Chmielewski, *Odkryć „Geniusz Kobiety”*. *Synteza myśli Jana Pawła II na temat kobiety*, w: *Mulieris Dignitas. Promieniowanie kobiecości*, red. T. Paszkowska, Lublin 2009, s. 47.

³⁷ Por. tamże, s. 52.

³⁸ Por. *Watykan o kobiecie i mężczyźnie*, <http://ekai.pl/wydarzenia/x7676/watykan-o-kobiecie-i-mezczyźnie/> [15.04.2013].

też jako fundament rodziny. Przez rodzinę właśnie realizuje się w najlepszy sposób służba życiu, a kobieta może w niej w pełni używać swych przymiotów³⁹. W rodzinie arbitralny punkt stanowi macierzyństwo. Jak dobitnie podkreśla I. Grochowska, sposób realizowania macierzyństwa jest miarą dojrzałości człowieka⁴⁰. Autorka zauważa, że w kobiecie tkwi wiele predyspozycji psychicznych, jak i emocjonalnych, które predestynują ją do lepszego funkcjonowania w świecie osób. Ma ona bardziej rozwiniętą wrażliwość zmysłową, emocjonalną i większą zdolność komunikowania. Natomiast w związkach interpersonalnych bardziej nastawiona jest na więź uczuciową⁴¹.

Kobiety często wypowiadają się o potrzebie samorealizacji i wybierają w tym celu przestrzeń zawodową. Ale należy zwrócić uwagę na fakt, iż fenomen samorealizacji można w błyskotliwy sposób osiągnąć, podejmując trud macierzyństwa. O wielce heroicznym znaczeniu takiego poświęcenia świadczy chociażby całe spektrum zadań, z którymi musi zmierzyć się matka. Natomiast prawo pracy powinno uwzględniać zdolność kobiet do prokreacji, poczęcia i wychowania ludzkiego życia. Powinno być ono w sposób szczególnie dostosowane do roli macierzyństwa i misji w społeczeństwie⁴².

Obrona wartości życia, ujawniająca się między innymi w darze rodzicielstwa, jest pierwszym i podstawowym działaniem w zakresie humanizacji kultury oraz stanowi główne zadanie kobiet. „Wspaniałość kobiety” polega też na podtrzymywaniu wrażliwości na porządek moralny i estetyczny w różnych obszarach życia⁴³.

Konkludując należy dodać, że kobieta jest zobligowana do obrony i propagowania właściwych postaw także w środowisku pracy. Niezależnie od panujących w nim norm, które nie zawsze okazują się zgodne z kodeksem etycznym, na kobiecie spoczywa obowiązek obrony i postępowania według właściwego kryterium. Wymiar społeczno-etyczny w perspektywie kobiet porusza Jan Paweł II w liście pt. *A ciascuna di voi*⁴⁴. Kobieta swoim systemem wartości powinna sterować relacjami międzyosobowymi tak, aby nie wykraczały poza zasady moralne⁴⁵.

Wobec narastających zagrożeń, ujawniających się w rozdźwięku pomiędzy błyskawicznym rozwojem wiedzy i techniki, a poziomem świadomości etycznej i respektowaniem fundamentalnych wartości, zadaniem „geniuszu kobiety” jest zabezpieczenie wrażliwości na człowieka w każdej sytuacji (MD 31).

Podsumowując powyższe treści, zauważyć można, że jednym z zasadniczych powołań, a zarazem przeznaczeniem kobiety jest spełnienie się jej w roli rodzicielskiej.

³⁹ M. Marszałik, *Godność i powołanie kobiety w nauczaniu Jana Pawła II*, <http://www.szyran.republika.pl/marszalik.pdf> [20.04.2015]

⁴⁰ I. Grochowska, *Kobieta w macierzyństwie*, „Fides et Ratio” 4 (2010), s. 31.

⁴¹ Tamże, s. 34.

⁴² *Kobieta jest ukoronowaniem dzieła stworzenia*, <http://ekai.pl/diecezje/x64431/kobieta-jest-ukoronowaniem-dzieła-stworzenia/> [16.04.2013].

⁴³ M. Chmielewski, *dz. cyt.*, s. 53

⁴⁴ Jan Paweł II, *List do kobiet A ciascuna di voi*, nr 9.

⁴⁵ Tamże.

Kobieta została tak ukształtowana, aby dzięki rozwojowi swoich naturalnych cech wszczepiła odpowiednie zasady potomstwu, wychowując je w odpowiednim systemie wartości. Należy jednak zwrócić uwagę, że proponowany „geniusz kobiety” nie lokuje jej tylko w przestrzeni rodzinno-społecznej. Nieodzowny wręcz wydaje się dzisiaj udział kobiet w rynku pracy⁴⁶. Również i na tę potrzebę zwrócił uwagę Jan Paweł II. Zauważył, że pierwotnym zajęciem kobiet była praca w domu. Jednak zmiany w obszarze cywilizacyjnym wymuszają, aby podjęła ona trud realizowania się poza środowiskiem domowym⁴⁷.

Papieskim pragnieniem odnośnie do pracy był kontekst moralny, który powinien być wpisany w omawianą dziedzinę życia człowieka. Kobieta ma prawo pracować, ale przy zabezpieczeniu jej praw i stosownym jej traktowaniu. W aktywności zawodowej kobieta powinna zgłębiać sens podstawowego powołania człowieka, jakim jest właśnie praca ludzka. Jan Paweł II ubogacił też rolę pracy, przypisując jej motywy mobilizujące człowieka od wewnątrz.

Spełnianie się w roli zawodowej jest wtedy wartościowe, kiedy skorelowane jest ze społecznym szacunkiem, a dzięki pracy człowiek odnajduje siebie i służy innym oraz dobru własnego kraju⁴⁸. Zatem praca służy człowiekowi i jego rozwojowi, jeśli z kolei on nie ulega pokusie traktowania tej czynności w sposób przedmiotowy i jedynie jako źródła materialnego wzbogacenia. Przede wszystkim działalność na przestrzeni zawodowej nie może zdominować człowieka do tego stopnia, że przestanie on dostrzegać potrzeby troski o zdrowie, rozwój własnej osobowości i o szczęście najbliższych⁴⁹.

Powyższe treści pokazały, jak „geniusz kobiety” dowartościowuje ją, biorąc pod uwagę najważniejsze dziedziny życia. Godność kobiety jako osoby dyktuje jej określone prawa i możliwość domagania się właściwego traktowania. Jako człowiekowi przysługują kobiecie prawa w pełni równe z innymi, ale przyzwala się jej, a nawet nakazuje, aby swoją naturą realizowała jak najlepiej powierzone jej zadania i cele. „Geniusz kobiety” ma objawiać się na co dzień we wszystkich sytuacjach, bez względu na okoliczności. Powinna używać swego potencjału zawsze, aby swoim przykładem implikować w społeczeństwie pozytywne cechy i zachowania. Dzieje się tak zarówno w sferze rodzinnej, jak i zawodowej. Jak pogodzić te dwie różne rzeczywistości?

4. Godzenie kariery zawodowej i macierzyństwa

Problem łączenia kariery zawodowej z życiem rodzinnym jest w ostatnich latach przedmiotem coraz większego zainteresowania badaczy z różnych dziedzin,

⁴⁶ Papieska Rada Iustitia et Pax, *Kompendium społecznej nauki Kościoła*, Kielce 2005, s. 197.

⁴⁷ *Przemówienie Jana Pawła II do włóknianek z łódzkich zakładów przemysłu bawełnianego „Uniontex”*, Łódź, 13.06.1987, nr 3.

⁴⁸ *Przemówienie pożegnalne Jana Pawła II na lotnisku w Balicach*, Kraków, 16.08.1991, nr 4.

⁴⁹ *Przemówienie pożegnalne Jana Pawła II wygłoszone podczas spotkania z wiernymi w Sosnowcu*, 14.06.1999.

ze względu na istotne znaczenie zarówno ekonomiczne, jak i społeczne. Kobiety pragnące szczęścia rodzinnego, a także samorealizacji na gruncie zawodowym, szukają takich podpowiedzi, które stanowiłyby pomoc w pełnieniu funkcji na dwóch różnych drogach rozwoju. Socjocentryczna koncepcja roli kobiety sytuuje ją przede wszystkim w kontekście rodzinnym. Natomiast jeśli chodzi o preferowany styl życia przez kobiety to spada akceptacja tradycyjnego modelu, lokującego kobietę tylko w domu, a narasta przekonanie, że mają one prawo do pełnienia roli zawodowej⁵⁰. Niestety, udokumentowane empirycznie jest także stanowisko, zgodnie z którym wielość i różnorodność wymagań, związanych z rolami zawodowymi i rodzinnymi, jest źródłem konfliktu, a ten z kolei skutkuje gorszym zdrowiem i niższym zadowoleniem z życia⁵¹. Zatem kobiety stoją przed trudnym wyzwaniem. Z jednej strony chciałyby ciągle się rozwijać, nabywać kompetencje i zdobywać prestiż, a z drugiej, w pełni cieszyć się urokiem życia w małżeństwie, a co za tym idzie, spełniać się jako matki.

Analizując argumenty za łączeniem kariery z macierzyństwem, warto zwrócić uwagę na opinie dotyczące pracy kobiet. Według danych ponad dwie piąte ankietowanych (44%) uważa, że kobiety pracujące zawodowo cieszą się większym szacunkiem społecznym niż gospodynie domowe, które zajmują się wyłącznie prowadzeniem domu i opieką nad dziećmi. Przeciwną opinię wyraża jedynie 5% badanych. Warto jednak też zauważyć, że mimo dość częstego przekonania o większej społecznej roli kobiet aktywnych zawodowo niż tych, które zajmują się dziećmi i pracą w gospodarstwie domowym, prawie trzy czwarte respondentów (74%) nie różnicuje szacunku dla kobiet w zależności od ich statusu zawodowego⁵².

Zatem praca nie jest jedyną potrzebą, której kobieta podporządkowuje całe swoje życie. Inne badania pokazały, że dla tych kobiet, które zadeklarowały, że najważniejszą wartością jest dla nich rodzina, praca ma być przede wszystkim źródłem dochodu zasilającego budżet domowy i przyczyniać się do podnoszenia poziomu życia rodziny. Jak same respondentki dodają, praca zawodowa powinna być jak najmniej uciążliwa i absorbująca, aby nie przeszkadzać w wywiązywaniu się z obowiązków wobec rodziny i domu⁵³.

Najwyższe stanowisko w hierarchii wartości wśród Polaków zajmuje szczęście rodzinne, aż u 87% ankietowanych. Ważność pracy zawodowej podkreśla średnio

⁵⁰ M. Frąckowiak, *Role rodzinne, zawodowe i konsumenckie jako czynnik konstruowania tożsamości kobiet i mężczyzn w warunkach różnorodności teraźniejszości*, „Roczniki Socjologii Rodziny” 15 (2003), s. 79.

⁵¹ Ł. Baka, *Wymagania w pracy i w rodzinie a satysfakcja z pracy i satysfakcja z małżeństwa. Mediująca rola konfliktów między pracą i rodziną*, „Polskie Forum Psychologiczne” 1 (2012), s.171-186.

⁵² CBOS, *Kobieta pracująca. Komunikat z badań*, s.3, www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2013/K_028_13.PDF [28.09.2016].

⁵³ A. Krajewska, *Wartość pracy zawodowej i życia rodzinnego dla kobiet z małego miasta. Przykład mieszkańek Opoczna*, w: *Kobiety w Polsce na przełomie wieków. Nowy kontrakt płci?*, red. M. Fuszara, Warszawa 2002, s. 184.

21% osób ankietowanych⁵⁴.

O wielkim znaczeniu obydwu wartości pisał wspomniany Jan Paweł II. Jak zaznaczył w *Laborem exercens*, obydwa te kręgi wartości muszą łączyć się ze sobą prawidłowo i wzajemnie się przenikać. Co ciekawe, zaznacza też, że praca jest poniekąd warunkiem zakładania rodziny. Rodzina stanowi jeden z najważniejszych układów odniesienia, wedle których musi być kształtowany społeczno-etyczny porządek pracy ludzkiej (LE 10, FC 23). Daje to swoisty klucz do odpowiedzi, jak traktować te dwa zbieżne problemy. Praca służy rodzinie, jeśli warunkuje jej wszechstronny rozwój (FC 23). Dokonuje się on również przez wychowywanie dzieci, na co musi znaleźć czas również aktywna zawodowo kobieta⁵⁵.

Pracodawcy nie oferują tzw. dobrego środowiska pracy. Obejmowałyby ono dwa kluczowe aspekty, które dotyczą potrzeb kobiet, szczególnie matek: atmosferę w miejscu pracy i jej elastyczność. Takie środowisko wiąże się z poczuciem odpowiedzialności pracodawcy za zapewnienie rodzicom konkretnego wsparcia w kwestii udogodnień związanych z opieką nad dziećmi⁵⁶. Również dokumenty nauczania społecznego Kościoła mówią o zabezpieczeniu warunków pracy, co warunkuje prawidłowe funkcjonowanie człowieka na wielu płaszczyznach. Nauczanie to zwraca uwagę na warunki higieniczne, estetyczne, psychiczne, społeczne w miejscu pracy, a także na unormowany jej charakter (LE 19, PT 19). Tych warunków w wielu miejscach pracy kobiet brakuje.

Zasadne byłoby ułatwienie kobietom zadania godzenia różnorodnych obowiązków poprzez rozwój sieci usług, stworzenie możliwości pracy w niepełnym wymiarze godzin w okresach natężenia czynności opiekuńczo-wychowawczych. Powinno się też stworzyć możliwość pozostania w domu wtedy, gdy matki świadomie decydują się na okresowe wyłączenie z aktywności zawodowej na rzecz rodziny. Warunkiem koniecznym osiągnięcia tych celów jest stworzenie systemu społecznego zabezpieczenia rodziny. Polegałby on na zagwarantowaniu każdej rodzinie - niezależnie od tego, czy matka rodziny pracuje zawodowo, czy też tylko zajmuje się domem i dziećmi - zachowanie standardu ekonomicznego, przynajmniej na poziomie przeciętnym. Z pewnością przy dobrze zweryfikowanych skutkach, dobrze zaprogramowana polityka prorodzinna państwa przyniesie wymierne korzyści.

Ocenie należy też poddać powody, dla których kobieta partycypuje w środowisku zawodowym. Bezsprzeczna wydaje się chęć dbania o rudymenarne potrzeby własne i członków rodziny. Dobrobyt w pewien sposób warunkuje szczęście pojedynczej jednostki. Jednak współcześnie obserwuje się negatywne zjawisko w postaci przededefiniowania potrzeb gwarantujących normalne funkcjonowanie człowieka. Na szeroką skalę popularny staje się konsumencki styl życia, mający cechę priorytetową,

⁵⁴ CBOS, *Wartości i normy. Komunikat z badań*, www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2013/K_111_13.PDF [20.09.2016].

⁵⁵ *Prawo Boże jest nad prawem stanowionym*, <http://ekai.pl/wydarzenia/komentarze/x64543/prawo-boze-jest-nad-prawem-stanowionym/> [21.04.2013].

⁵⁶ Zespół Realizacji Badań Instytutu Socjologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, *dz. cyt.*, s. 8.

któremu ulegają także kobiety. Sytuację tę potęgują nowe zjawiska kulturowe, które często mają decydujący wpływ na wybory społeczeństwa.

Jeszcze większy dylemat pojawia się, jeśli kobieta obejmuje wysokie stanowisko. Jediną alternatywą jest łączenie się tych dwóch ról, na co decydują się kobiety, które mają pewną i ugruntowaną pozycję w pracy, a także silną pozycję zawodową partnera życiowego. Szukają one wówczas możliwych rozwiązań, które pomogłyby im w pogodzeniu funkcji małżeńsko-rodzinnych z zawodowymi. Trudność stanowi zbyt mała ilość oferowanych im możliwości, nieadekwatnych do potrzeb. Brakuje działań dostosowawczych, które polegałyby na planowaniu biografii zawodowej w powiązaniu z biografią życia rodzinnego kobiety, przy uwzględnieniu roli małżonka. Wiąże się to zatem z potrzebą partnerskich stosunków w rodzinie, na co dzisiaj coraz bardziej zwraca się uwagę. Powinno temu towarzyszyć wzmacnianie różnych form własnej przezorności na czas przejścia w „etap niezarobkowy”, czyli system pozwalający na zapewnienie źródeł egzystencji na czas poza pracą⁵⁷.

Filar pracy, życia osobistego i rodzinnego są permanentnie wpisane w życie kobiety, i dlatego istotne wydaje się zrozumienie istnienia ścisłych związków pomiędzy tymi sferami, a tym samym stworzenie specjalnych programów pozwalających na równowagę pracy i życia osobistego. Określa się je mianem work-life balance lub też family friendly employment. Podstawowy komponent tych programów to elastyczna forma zatrudnienia i organizacji czasu pracy. Rozwiązania ujęte w tych programach mają często szerszy zakres, wpisują się w zasady zarządzania zasobami ludzkimi w różnych jego obszarach, w tym zarządzania różnorodnością w wymiarze zróżnicowanej sytuacji i potrzeb pracowników mających obowiązki rodzinne. Choć wydają się one nowoczesne i trudne do wdrożenia, zyskują coraz więcej aprobaty szczególnie wśród kobiet, a zwłaszcza u tych, które w planach mają założenie bądź powiększenie rodziny.

Pomocą może też być coraz szersza oferta programów wspomagających opiekę nad dziećmi, choćby ułatwiające młodym matkom utrzymanie kontaktu z firmą, przełożonymi, współpracownikami podczas przerwy w pracy spowodowanej macierzyństwem. Wiele pracodawców dąży do zapewnienia poczucia stabilizacji zatrudnienia dla osób korzystających z urlopu macierzyńskiego lub wychowawczego. Oferują możliwość wykonywania pracy w godzinach popołudniowych i w soboty, możliwość ograniczenia wymiaru czasu pracy na wniosek pracownika. Osoby pracujące mogą też indywidualnie dostosować godziny rozpoczęcia i kończenia pracy, a po powrocie z urlopów (macierzyńskiego, wychowawczego) ustalany jest indywidualny rozkład czasu pracy⁵⁸.

Tak jak praca jest zjawiskiem wieloaspektowym, tak budując politykę prorodzinną i wspomagającą aktywnie zawodową kobietę powinno się wziąć pod uwagę

⁵⁷ B. Balcerzak-Paradowska, *Polityka rodzinna w Polsce w aspekcie godzenia życia zawodowego i rodzinnego*, w: *Godzenie pracy z rodziną w kontekście aktywizacji zawodowej kobiet*, red. C. Sadowska-Snarska, Białystok 2008, s. 15.

⁵⁸ Por. tamże, s. 22.

wiele płaszczyzn. Należy rozpatrywać zarówno prawa, jak i powinności kobiet i ich predyspozycje. Te, które zdecydują się łączyć dwa jakże wymagające pragnienia w postaci kariery i macierzyństwa, powinny otrzymać wsparcie od bliskich osób, społeczeństwa, państwa. Z kolei pozostające w domu i zajmujące się obowiązkami rodzinnymi również powinny być docenione. Nie wolno zapominać, że kobieta żyje w kontekście systemu społecznego i do niego należy odpowiedzialność za swoich członków. Oprócz kariery kobieta potrzebuje życia w społeczeństwie, które doceni ją jako matkę, żonę, pracownicę, a także w wielu innych rolach życiowych. Warto zwrócić uwagę na dowartościowanie społeczne, jak i przyzwolenie, gdyż to ono dzisiaj, jak i zapewne lata temu ma niebagatelny wpływ na biografię życiową kobiety i sposób jej postrzegania życia, budowania priorytetów.

Zakończenie

Aby ukazać wartość pracy, zbadano odpowiednie teksty katolickiej nauki społecznej, a także literaturę komentującą problematykę. Kariera kobiet stoi na szczycie prezentowanych wartości. Jak się również okazało, kobieta ma prawo do realizacji pragnienia w postaci budowania ścieżki zawodowej, ale nie może ona zagrażać jej codziennemu funkcjonowaniu i pełnieniu innych ról. Pomocą w równoczesnym pełnieniu zadań związanych z spełnianiem się na polu zawodowym i rodzinnym może być właściwie ugruntowana polityka prorodzinna i wypracowane przez nią odpowiednie rozwiązania. Niestety, jakość i różnorodność oferowanych przez nią możliwości nadal nie jest współmierna do oczekiwań i potrzeb kobiet pracujących. Zatem właściwe byłoby utworzenie takich udogodnień, które w sposób kompleksowy oferowałyby asekurację w łączeniu obowiązków kobiety, które wiążą się z karierą i macierzyństwem. Również zwiększone zatrudnienie kobiet przyczyniło się do zmian w demografii ludności, więc zasadne byłoby zaoferować im dodatkowe wsparcie, aby mogły swobodnie realizować się zawodowo, z uwzględnieniem powołania do założenia rodziny.

Literatura

- Kariera, w: *Wielka Encyklopedia PWN*, red. J. Wojnowski, Warszawa 2003, t. XIV, s. 300.
- Baka, Ł., *Wymagania w pracy i w rodzinie a satysfakcja z pracy i satysfakcja z małżeństwa. Mediująca rola konfliktów między pracą i rodziną*, „Polskie Forum Psychologiczne” 1 (2012), s.171-186.
- Balcerzak-Paradowska, B., *Polityka rodzinna w Polsce w aspekcie godzenia życia zawodowego i rodzinnego*, w: *Godzenie pracy z rodziną w kontekście aktywizacji zawodowej kobiet*, red. C. Sadowska-Snarska, Białystok 2008, s. 11-26.
- Bełch, Ł., *Katolicka nauka społeczna. Podręcznik dla studentów teologii i nauk społecznych*, Kielce 2007.
- CBOS, *Kobieta pracująca. Komunikat z badań*, www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2013/K_028_13.PDF [28.09.2016].
- CBOS, *Wartości i normy. Komunikat z badań*, www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2013/K_111_13.PDF [20.09.2016].
- Chmielewski, M., *Odkryć „Geniusz Kobiety”. Synteza myśli Jana Pawła II na temat kobiety*, w: *Mulieris Dignitas. Promieniowanie kobiecości*, red. T. Paszkowska, Lublin 2009, s. 45-59.
- Chojnacki, K. J., *Etyka pracy: cel czy środek? Elementy katolickiej nauki społecznej w podstawach etyki pracy*, w: *Praca, społeczeństwo, gospodarka: między polityką a rynkiem*, red. J. Osiński, Warszawa 2011, s. 31-49.
- Doniec, R., *Rodzina wielkiego miasta. Przemiany społeczno-moralne rodziny w świadomości trzech pokoleń*, Kraków 2001.
- Doroszewski, W., *Geniusz*, <http://sjp.pwn.pl/szukaj/geniusz> [20.03.2013].
- Duda, W., Kukła, D., *Kariera zawodowa wobec postępujących przemian pracy*, Częstochowa 2010.
- Frąckowiak, M., *Role rodzinne, zawodowe i konsumenckie jako czynnik konstruowania tożsamości kobiet i mężczyzn w warunkach „różnorodności teraźniejszości”*, „Roczniki Socjologii Rodziny” 15 (2003), s. 63-83.
- Gębski, M., *Rynek pracy. Wybrane problemy*, Kielce 2008.
- Gizicka, D., *Praca zawodowa kobiety a jej miejsce w rodzinie*, w: *Spółczesność, przestrzeń, rodzina. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Piotrowi Kryczce*, red. M. Szyszka, Lublin 2009, s. 317-330.
- Glac, E., *Kariera zawodowa i aktywność edukacyjna, jako szansa samorealizacji współczesnej kobiety*, Wrocław 2005.
- Grochowska, I., *Kobieta w macierzyństwie*, „Fides et Ratio” 4 (2010), s. 31-37.
- Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska „Christifideles laici”*, Rzym 1988.
- Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska „Familiaris consortio”*, Watykan 1981
- Jan Paweł II, *Encyklika „Centesimus annus”*, Watykan 1991.
- Jan Paweł II, *Encyklika „Evangelium vitae”*, Watykan 1995.
- Jan Paweł II, *Encyklika „Laborem exercens”*, Watykan 1981.
- Jan Paweł II, *Homilia w czasie nabożeństwa maryjnego odprawionego na lotnisku w Muchowcu podczas drugiej pielgrzymki do ojczyzny*, Katowice 1983.
- Jan Paweł II, *List apostolski „Mulieris dignitatem”*, Rzym 1988.
- Jan Paweł II, *List do kobiet „A cascuna di voi”*, Watykan 1995.
- Jan XXIII, *Encyklika „Pacem in terris”*, Rzym 1963.
- Januszek, H., *Planowanie karier zawodowych – nowy instrument motywowania pracowników*, Poznań 1998.
- Kargul, J., *Obszary pozaformalnej i nieformalnej edukacji dorosłych*, Wrocław 2001.
- Kobieta jest ukoronowaniem dzieła stworzenia*, <http://ekai.pl/diecezje/x64431/kobieta-jest-ukoronowaniem-dzieła-stworzenia/> [16.04.2013].
- Kolasińska, E., *Praca jako cenna wartość*, w: *Przemiany pracy, postaw i ról zawodowych*, red. D. Walczak-Duraj, Łódź 2011, s. 191-205.

- Krajewska, A., *Wartość pracy zawodowej i życia rodzinnego dla kobiet z małego miasta. Przykład mieszkańek Opoczna*, w: *Kobiety w Polsce na przełomie wieków. Nowy kontrakt płci?*, red. M. Fuszara, Warszawa 2002, s. 139-160.
- Kukła, D., *Barierzy rozwoju zawodowego kobiet*, w: *Znaczenie aktywności edukacyjnej i zawodowej dla człowieka*, red. A. Augustyn, A. Łacina Łanowski, Łódź 2010, s. 314-320.
- Marszałik, M., *Godność i powołanie kobiety w nauczaniu Jana Pawła II*, <http://www.szyran.republika.pl/marszalik.pdf> [20.04.2015].
- Milian, L., *Praca, osobowość, kierowania: wybrane zagadnienia dla studiujących kierunek Zarządzanie*, Częstochowa 2002.
- Nowacki, Ł., *Leksykon pedagogiki pracy*, Warszawa 2004.
- Papieska Rada Iustitia et Pax, *Kompedium społecznej nauki Kościoła*, Kielce 2005.
- Pietrowa-Wasilewicz, A., *Jan Paweł II dostrzegł geniusz kobiety*, http://ekai.pl/wydarzeniatemat_dnia/x39453/jan-pawel-ii-dostrzegal-geniusz-kobiety/ [11.04.2013].
- Poczęsna, J., *Wymagania rynku pracy w kontekście budowania kariery zawodowej*, „*Problemy Profesjologii*”, 1 (2006), s. 97-114.
- Prawo Boże jest nad prawem stanowionym*, <http://ekai.pl/wydarzenia/komentarze/x64543/prawo-boze-jest-nad-prawem-stanowionym/> [21.04.2013].
- Przemówienie Jana Pawła II do włókniarzek z łódzkich zakładów przemysłu bawełnianego „Uniontex”*, Łódź, 13.06.1987.
- Przemówienie pożegnalne Jana Pawła II na lotnisku w Balicach*, Kraków, 16.08.1991.
- Przemówienie pożegnalne Jana Pawła II wygłoszone podczas spotkania z wiernymi w Sosnowcu*, 14.06.1999.
- Suchar, M., *Kariera i rozwój zawodowy*, Gdańsk 2003.
- Sztumska, B., *Sztumski, J., Człowiek w świecie wartości*, Katowice 2002.
- Watykan o kobiecie i mężczyźnie*, <http://ekai.pl/wydarzenia/x7676/watykan-o-kobiecie-i-mezczyznie/> [15.04.2013].
- Wiatrowski, Z., *Podstawy pedagogiki pracy*, Bydgoszcz 2005.

Women's Career in Ethical and Social Aspects

Summary: The most appropriate criterion constitutive importance of career for a man, especially for a woman is placed her in the category of value, what attempt to present in this article. Analysis and statistics presented, what position in the hierarchy of values is career and how important it is for the life of a particular individual. As the perception of the work reflects on relationships, show analysis of individual source texts, among them the church documents.

The research is covered by the so-called „genius of women” The term derives from the papal teaching of John Paul II, who in this way wanted to draw attention to the fundamental issues relating to women's nature and her person. To outline his view, the concept mentioned „genius”, the analysis will be covered by his own published documents, and references to them in other texts.

Article shall also attempt to look at the careers of women and motherhood as two possible areas for simultaneous execution, without discrimination of any of them. It will be the proposal response to the demand to reconcile the basic needs of women: married life, family, social and professional.

Keywords: woman, career, value.